Pestmanden

Af Morten A. Skydsgaard,
museumsinspektør, Steno Museet

Pestmanden er en vigtig del af den medicinhistoriske udstilling på Steno Museet. Det kan måske umiddelbart undre, fordi den ikke er knyttet til nogle originale genstande. Dragten er en reproduktion syet efter et kobberstik af en romersk pestlæge fra 1600-tallet.

"Doktor Schnabel"

Når pestmanden er interessant og tiltrækker særlig børn, er det p.gr.a. dens lidt uhyggelige udstråaling. Den har et fuglelignende hoved og brune rotter ved sine fødder. Den illustrerer den mystik, som er knyttet til selve pesten, set fra vor tid. Det er svært at fatte al den død og lidelse, som pesten ftørte med sig, da den lagde sin klamme hånd om Europa i 1300-tallet og de efterfølgende århundreder. Tre år efter dens ankomst var 20 millioner døde. En overlevende fra Italien skrev: »De døde i hundredvis, både dag og nat, og de blev alle kastet i grøfter og dækkede med jord. Og så snart disse grøfter var fyldt, måtte man grave flere. Og jeg Agnolo begravede mine fem børn med mine egne hænder « I 1711 ramte pesten Danmark for sidste gang, hvorefter sygdommen forsvandt fra Europa.

I pestramte områder bar lægerne gennem middelalderen og frem til 1700-tallet en slags beskyttelsesdragt. Dengang troede man, at pesten skyldtes forgiftet luft, som kom fra råddent vand, steg op fra gravsteder eller kom fra pestsyge. »Næbbet« på masken var fyldt med duftende krydderurter, som skulle rense luften, lægen indåndede. I røgelseskarret ulmede andre urter, ligesom lægen kunne tygge enebær for at opnå yderligere beskyttelse. Det var først i slutningen af 1800-tallet, at pestens rette årsagsforhold blev kortlagt. Alexander Yersin (1863-1943), en af Louis Pasteurs elever, isolerede og dyrkede den pestforårsagende bakterie, som fik navnet Yersinia Pestis.

Alexandre Yersin, 1863-1943

Man fandt ud af, at pesten var en sygdom hos Rattus rattus, den brune husrotte, og at lopper overførte sygdommen fra dyr til menneske.

Loppen (Xenopsilla cheopis)

Man har diskuteret, hvorfor pesten forsvandt fra Europa i 1700-tallet. En interessant teori drejer sig om, at Europas stater blev så godt organiserede, at de ved hjælp af karantænelovgivning og kontrol af rejsende fra østen havde held med at holde sygdommen ude af Europas territorium. Pest er aldrig helt forsvundet og forekommer stadig i Østen, bl.a. i Pakistan.

Fra: Medicus 7/2004